

ACTIEPLAN TOEGANKELIJKHEID HENGELO

1. Inleiding

Als gevolg van het VN verdrag en de motie *Toegankelijk Hengelo* (6 november 2018) hebben we als gemeente Hengelo de verplichting op ons genomen uitvoering te geven aan een inclusie agenda.

Deze motie draagt het college op om samen met belangenorganisaties een Lokale Inclusie Agenda op te stellen conform het VN-Verdrag.

Met de ratificatie van het VN-Verdrag Handicap is aan de Jeugdwet, Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) en Participatiewet de verplichting toegevoegd om in het periodieke plan op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het verdrag. In de Tweede Kamer is afgesproken dat het de voorkeur verdient deze periodieke plannen samen te voegen tot één integraal plan voor het hele sociaal domein.

Tegelijkertijd stelt het Besluit toegankelijkheid dat alle sectoren, dus ook de overheid, een actieplan moeten maken waarin zij aangeven hoe zij werken aan de geleidelijke verwezenlijking van de algemene toegankelijkheid, dus ook buiten het sociaal domein.

Periodiek plan

Het beleidsplan *Met respect... Op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning* (oktober 2014) voldoet feitelijk al aan dit integrale plan. Daarin beschrijven wij onze visie dat betrokken inwoners, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals er samen voor zorgen dat (kwetsbare) mensen die tijdelijk of voor een langere periode ondersteuning nodig hebben, deze zoveel mogelijk op maat krijgen, passen bij hun mogelijkheden en specifieke situatie, zodat zij kunnen (blijven) mee doen in de samenleving.

In dit beleidsplan verbinden wij de beleidsterreinen ouderenbeleid, gehandicaptenbeleid, toegankelijkheidsbeleid en het lokale gezondheidsbeleid met wonen, zorg en welzijn. De verschillende (welzijns)voorzieningen (individueel en collectief) en de ondersteuning in het kader van de Wmo sluiten daar op aan. Wij doen al veel dat bijdraagt aan de toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte en hebben hier blijvend aandacht voor. Toegankelijkheid is ook een van de opgaven in de notitie *Wonen en zorg in Hengelo*.

Het jaar 2020 zal in het teken staan van een heroriëntatie op ons beleidsplan *Met respect...* waarbij expliciet gekeken zal worden naar betaalbaarheid van en integraliteit binnen het sociale domein. Daarbij besteden wij extra aandacht aan hoe wij uitvoering geven aan het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking.

Actieplan

Met het vaststellen van de Kadernota 2020-2023 is besloten geen extra geld vrij te maken voor de Lokale Inclusie Agenda.

Als gevolg hiervan is wat ons betreft de Lokale Inclusie Agenda zoals de motie dat voor ogen heeft, en zoals die nu voor u ligt, het actieplan dat wij verplicht zijn te maken conform het Besluit toegankelijkheid. Zoals het besluit van ons vraagt, beschrijven wij hierin welke maatregelen wij voor de korte en lange termijn voor ogen hebben, hoe wij dit denken uit te voeren en wat de planning voor de realisatie is.

Het actieplan is in overleg met verschillende externe partijen en belangenverenigingen tot stand gekomen. Om zoals in de motie gevraagd, het lokale karakter te waarborgen is het goed om te benoemen dat een aantal van de onderwerpen die in het actieplan zijn opgenomen door de Stichting gehandicaptenraad Hengelo (SGH) en door Bartimeus (Hengelo) naar voren zijn gebracht.

Hieronder volgen de verschillende onderwerpen, met wanneer nodig een korte toelichting van het actieplan.

2. Actieplan Toegankelijkheid

In Hengelo willen we dat iedereen zichzelf kan zijn en zich zelfstandig en veilig kan verplaatsen. Daarom moeten de gemeente, bewoners en ondernemers de stad zo toegankelijk mogelijk maken voor mensen met een beperking. Samen maken we van Hengelo stapsgewijs een stad waarin iedereen die dat wil mee kan doen en zich welkom voelt, met of zonder beperking.

Het aantal mensen met een beperking is niet precies bekend, hier zijn geen harde cijfers over. Als getal wordt uitgegaan van ca. 25% (zie bijlage). Simpel gezegd heeft dus een kwart van de bevolking in meer of mindere mate te maken met een beperking.

In het kader van of wellicht door het VN verdrag zien we wel meer bewustzijn ontstaan en worden er vanuit meerdere disciplines binnen de gemeentelijke organisatie verschillende acties opgepakt. Deze acties zijn opgenomen in het actieplan Toegankelijkheid. Dit plan is de leidraad voor de acties van de komende jaren, maar het kan zijn dat ontwikkelingen maken dat er een onderwerp bij komt of dat een geplande actie minder prioriteit krijgt. Het is daarmee een dynamisch plan. Voorafgaand aan het actieplan is het goed om te benoemen dat er al veel wordt gedaan aan toegankelijkheid in Hengelo. Onderstaand een overzicht van acties die al langere tijd worden gedaan m.b.t. toegankelijkheid.

2.1. Wat doen we al

Op verschillende terreinen wordt momenteel al gewerkt aan toegankelijkheid binnen de gemeente Hengelo. Zo wordt toegankelijkheid (soms) meegenomen in reguliere werkzaamheden en lopende projecten, maar dit is nog niet altijd een standaard procedure. Wel maken deze incidentele acties Hengelo toegankelijker en wordt hiermee op onderdelen uitvoering gegeven aan het VN verdrag en de inclusie agenda.

Andere acties of werkzaamheden zijn meer structureel van aard als gevolg van wetgeving of een verplichting die hieraan ten grondslag ligt, denk hierbij aan de voorschriften opgenomen in het Bouwbesluit.

Een aantal voorbeelden van onderwerpen, zonder volledig te willen zijn, welke binnen de gemeente al worden verricht zijn:

- toegankelijke stemlokalen;
- Lang zult u wonen;
- geleide stroken van en naar bushaltes (zie ook onderwerp actieplan);
- verlaging van trottoirs voor minder validen (invalidenoprit);
- toegankelijkheid van (openbare) gebouwen;
- ratels bij verkeerslichten voor mensen met een visuele beperking (zie ook onderwerp actieplan);
- invaliden parkeerplaatsen en toiletten. In de politieke markt is aandacht gevraagd voor goed beheer van het toilet voor minder validen. Het beheer is inmiddels vastgelegd en er is een medewerker verantwoordelijk voor gemaakt.

Wat doen we al	
Toegankelijke stemlokalen	We zorgen er voor dat stemlokalen binnen de gemeente Hengelo toegankelijk zijn voor mindervaliden.
Lang zult u wonen	Advies en ondersteuning om met verschillende maatregelen de woning voor te bereiden en aan te passen om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen.
Geleide stroken voor mensen met een visuele beperking	Deze stroken worden in de openbare ruimte binnen de gemeente Hengelo gebruikt. Door Bartimeus is uitgesproken dat er nog wel verbetering mogelijk is. Dit onderwerp is daarom ook als actiepunt opgenomen in het actieplan.
Verlaging van trottoirs	De invalidenoprit zodat minder validen makkelijk van een trottoir op of af kunnen.
Toegankelijkheid van openbare gebouwen	Er zorg voor dragen dat openbare gebouwen zo veel mogelijk toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Dit gebeurt zo veel mogelijk en in overleg met belangenorganisaties.

Ratels bij verkeerslichten	Het aanpassen van verkeerslichten met een ratel, zodat op gehoor kan worden overgestoken. Wel is door Bartimeus aangegeven om de bestaande ratels te vervangen door nieuwe systemen (zie actieplan)
Invaliden parkeerplaats en toiletten	Hengelo volgt de landelijke regeling van 5% van de parkeerruimte bij publieke gebouwen. Toiletten voor minder validen zijn aanwezig in openbare en publieke gebouwen en in de openbare ruimte.

2.2. Bewustwording

Een steeds terugkerend begrip bij toegankelijkheid is bewustwording. Door alle belangenverenigingen en –behartigers als ook door collega gemeenten wordt het onderwerp bewustwording als eerste genoemd bij toegankelijkheid. Met bewustwording staat of valt het slagen van het onderwerp toegankelijkheid. Het zal dus niet verbazen dat bewustwording (een blijvend) onderwerp moet zijn voor het actieplan. Dit onderdeel is tevens door de SGH genoemd als het onderwerp voor het actieplan.

Binnen de gemeente Hengelo wordt al wel gewerkt aan bewustwording vanuit verschillende disciplines. Een mooi voorbeeld is 'Lang zult u wonen'. Via dit project kan de eigen woning levensloopbestendiger worden gemaakt. De woning wordt of blijft toegankelijk en wordt tevens veiliger en comfortabeler na het treffen van bouwkundige of technische maatregelen.

Daarnaast kan en moet bewustwording in samenwerking met belangen organisaties verder vorm worden gegeven. Dit is een proces waar doorlopend op moet worden ingezet en gebruik kan worden gemaakt van extra aandachtmomenten. Denk bij voorbeeld aan De week van de Toegankelijkheid, maar ook aan beurzen etc. Met SGH is de afspraak gemaakt om hier de komende jaren op in te zetten.

Zoals gezegd zijn we o.a. in overleg met de Stichting Gehandicaptenraad Hengelo. Deze overleggen, net als met Bartimeus zijn van structurele aard. Via deze overleggen wordt gewerkt aan de verbetering van de toegankelijkheid in Hengelo en kan, indien nodig, het actieplan worden bijgesteld of anderszins uitvoering worden gegeven aan de actie(s). Daarnaast heeft SGH onlangs een bedrag van € 6000,- mogen ontvangen. Dit bedrag zal door SGH worden gebruikt voor toegankelijkheid en dan met name het toegankelijk maken van de eigen website.

Eigen organisatie

Voor de gemeentelijke organisatie geldt net zo dat bewustwording vorm moet krijgen. Op onderdelen zijn een aantal onderwerpen benoemd en deze krijgen vorm in 2020. Een onderdeel is snel na de politieke markt over het Actieplan Toegankelijkheid vorm gegeven. In samenwerking met de VNG wordt dit voorjaar (2020) een informatiebijeenkomst gehouden over Toegankelijkheid voor de regio Noord en Oost Nederland. Het doel van de bijeenkomsten is om medewerkers van gemeenten en ervaringsdeskundigen waar mee wordt samen gewerkt te informeren en inspireren ten aanzien van de inzet op de Lokale Inclusie Agenda. Tevens wordt deze bijeenkomst gebruikt om het manifest *Iedereen doet mee* te ondertekenen (zie ook 3).

Aanpassing formats

Binnen de gemeentelijke interne organisatie wordt gewerkt met bepaalde formats. In eerste instantie zou het aanpassen van bepaalde formats worden opgenomen als actiepunt. Inmiddels zijn we echter al gestart en wordt er al gewerkt met een aangepast format voor college- en raadsbesluiten. In dit format is als aandachtsveld het onderwerp toegankelijkheid opgenomen.

Informeren bij aanvraag vergunning

Uit het gesprek met de Stichting Gehandicaptenraad Hengelo kwam naar voren om in een vroegtijdig stadium aandacht te vragen voor toegankelijkheid. Als voorbeeld is genoemd om bij de aanvraag voor een bouwvergunning het onderwerp Toegankelijkheid te benoemen en eventueel een contactpersoon te vermelden. Dit voorbeeld heeft alles te maken met het onderdeel bewustwording en inmiddels is toegankelijkheid een vast onderdeel van de (bouw)vergunning aanvraag.

2.3. Nulmeting

Om een goed beeld te hebben hoe de gemeente Hengelo 'op de kaart staat' voor wat betreft toegankelijkheid zou een nulmeting gedaan moeten worden. Het laten verrichten van een nulmeting door een professionele (externe) partij is vanwege de kosten geen optie. Wel wordt onderzocht in hoeverre het verrichten van een nulmeting in eigen beheer tot de mogelijkheden behoort. Inmiddels is er een stagiaire van de Universiteit Utrecht gestart die onderzoek verricht naar mogelijke alternatieven. Bij voorbeeld voor een nulmeting in eigen beheer of in samenwerking met onderwijs instellingen of belangenpartijen.

Toelichting:

- Als gemeente Hengelo gebeurd er van alles op het gebied van toegankelijkheid. Helaas wordt dit centraal niet voldoende bijgehouden of vastgelegd en hebben we 'over-all' niet duidelijk welke maatregelen c.q. voorzieningen m.b.t. toegankelijkheid zijn toegepast voor gebouwen, openbare ruimte en in het sociaal domein. Een nulmeting brengt dit in kaart;
- Een nulmeting kan tevens aanbevelingen doen wat nog moet gebeuren op de verschillende terreinen;
- Een idee is om in samenwerking met belangenorganisaties te starten met het schouwen van de eigen gebouwen en de openbare ruimte als alternatieve nulmeting;
- Een schouw of nulmeting zou ook in samenwerking met een onderwijsinstelling (Saxion) als (stage)opdracht kunnen worden gedaan;
- Als laatste moet worden onderzocht hoe een nulmeting kan worden verricht voor het sociale domein. Hierover is contact geweest met de VNG. Deze laatste zoekt naar manieren hoe dit vorm kan worden gegeven.

Actie	wat	uitwerking	wanneer
bewustwording	Zo breed mogelijk bewustwording proces op gang brengen	<ul style="list-style-type: none"> - Intern formats waar mogelijk aanpassen; - Gezamenlijk vormgeven met belanghebbenden/(externe)partijen. Gebruik maken van speciale gelegenheden zoals bijv. een actieweek. - Onderwerp toegankelijkheid benoemen bij vergunningaanvraag en doorverwijzing naar Bouwkundig Adviseur WMO. 	continu
nulmeting	Inventariseren wat er allemaal (al) is op het gebied van toegankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> - Er zijn geen middelen beschikbaar en daarom zoeken naar alternatief voor het schouwen van gebouwen in gemeentelijk beheer, openbare ruimte en sociaal domein. Eerder onderzoek van SGH opnieuw laten uitvoeren als stage project door studenten. 	Start begin 2020

2.4. Inrichting openbare ruimte

De openbare ruimte en openbare gebouwen worden in Hengelo zo goed mogelijk toegankelijk gemaakt. Denk aan de witte geleide stroken voor mensen met een visuele beperking, de zgn. invalidenoprit en de invaliden parkeerplek. Deze maatregelen worden al standaard toegepast, maar we zijn ons er van bewust dat daarmee de openbare ruimte nog niet goed genoeg is ingericht. Hier valt nog winst te behalen.

Uit de overleggen met belangenorganisaties, en dan met name Bartimeus zijn de geleide lijnen als aandachtspunt genoemd. Daarnaast zijn de ratels bij voetgangers oversteekplaatsen een punt van aandacht volgens deze partij.

Geleide stroken

Goed inrichten van de openbare ruimte (en dan met name de binnenstad) met geleide stroken. Bartimeus heeft gevraagd om binnen de gemeente Hengelo te zorgen voor en het optimaliseren van geleide stroken naar belangrijke onderdelen (zoals bushaltes, station, openbare en publieke gebouwen etc.) binnen onze stad.

Ratels

Daarnaast zijn de ratels bij verkeer regel installaties (verkeerslichten) voor voetgangers als aandachtspunt benoemd door Bartimeus. Deze ratels geven via een ratelend geluid aan wanneer er veilige kan worden overgestoken. Binnen de gemeente Hengelo is een groot deel van de verkeerslichten nog voorzien van een oud ratelsysteem. Wanneer oude verkeerslichten worden vervangen door nieuwe, wordt tevens het ratelsysteem vervangen door een nieuw, verbeterd systeem. Dit onderwerp wordt daarmee al toegepast en zal worden gecontinueerd. Het is een bestaande maatregel en goed om te benoemen, maar wordt als zodanig niet opgenomen in het actieplan.

Toelichting:

- Geleide stroken. Naast het aanbrengen van geleide stroken is het tevens een punt van aandacht om deze stroken vrij te houden van obstakels, zoals reclameborden, geparkeerde fietsen, etc.
- Ratels. Er is goed en direct contact tussen Bartimeus en de betreffende afdeling die gaat over verkeer regel installaties. Bartimeus is bekend met het beleid omtrent vervanging van de ratels, maar zou dit graag versneld zien gebeuren. Het versneld vervangen brengt echter onevenredige hoge kosten met zich mee, zodat het versneld uit voeren geen optie is. Hiervoor ontbreken bij de gemeente de middelen. De afspraak is dat op het moment wanneer een verkeer regel installatie wordt vervangen, ook de nieuwste ratels bij voetgangers verkeerslichten worden toegepast.

Aandachtspunt:

- De geleide stroken voor mensen met een visuele beperking worden soms als lastig ervaren door mensen met een rolstoel of rollator.

Actie	wat	uitwerking	wanneer
Openbare ruimte zo goed mogelijk inrichten voor mensen met een visuele beperking	<ul style="list-style-type: none">- Optimaliseren van geleide stroken naar belangrijk onderdelen, zoals bushaltes, station, openbare gebouwen etc.- Het vernieuwen/vervangen van de oude ratelsystemen bij verkeerslichten	Starten in het centrum van Hengelo en zorg dragen voor een goede verbinding tussen centrum, belangrijke gebouwen en openbaar vervoer. Daarna verder uitspreiden over de gemeente Hengelo. Bij het vervangen van oude verkeerslichten de ratelsystemen ook direct vervangen.	Start begin 2020

2.5. Communicatie

Ieder mens heeft het recht om te leven als ieder ander en mee te doen in de maatschappij. Gebruikmaken van de mogelijkheden die het internet, computers en smartphones ons bieden hoort daar natuurlijk bij. Websites moeten daarom voor iedereen toegankelijk zijn. Ook voor bezoekers die moeite hebben met lezen, visueel gehandicapt of kleurenblind zijn of een andere beperking hebben. Daarnaast moeten websites voor alle apparaten toegankelijk zijn: nieuwe en oude apparaten.

Voor de (semi-)overheid is het al jarenlang verplicht om websites toegankelijk te maken. Dit was vastgelegd in het 'pas toe of leg uit'-beleid. Per 1 juli 2018 is deze verplichting overgegaan in een wettelijke verplichting: het 'Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid' (EN 301 549).

Site van de gemeente Hengelo

Momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe website zodat Hengelo vanaf volgend jaar beschikt over een site die voldoet aan de gestelde eisen v.w.b. toegankelijkheid. Het toetsen van de website gebeurt door gebruikers uit meerdere doelgroepen, waaronder ook mensen met een beperking.

Laaggeletterdheid

We zetten in op laaggeletterdheid, omdat de toegang tot informatie voor deze doelgroep vaak lastig is en dit maakt het deelnemen aan de samenleving vaak ook moeilijker. Inmiddels wordt bij iedereen die een uitkering aanvraagt de taalmeter (een snelle en eenvoudige wijze om mensen op het spoor te komen die mogelijk moeite hebben met lezen) afgenomen. Daarnaast is per oktober van dit jaar (2019) een stagiaire gestart met onderzoek hoe het signaleren van laaggeletterdheid te verbeteren.

Begin 2020 wordt met verschillende samenwerkingspartners gestart met het opstellen van een ambitiesdocument waarin we afspreken wat we allemaal gaan doen de komende drie jaar om laaggeletterde mensen te vinden en de juiste ondersteuning te bieden.

Actie	wat	uitwerking	wanneer
website	Inrichten zodat de website voldoet aan gestelde eisen mbt toegankelijkheid.	Website wordt ingericht door deskundig bedrijf en getoetst door doelgroepen	Vorbereiding is gaande. Operationeel vanaf volgend jaar
Laaggeletterdheid	Mensen die laaggeletterd zijn sneller opsporen en helpen.	In samenspraak met externe partijen traject(en) uitzetten (Wijkkracht, Stichting ABC). Breder gebruik maken van de taalmeter als instrument tegen laaggeletterdheid	Begin 2020

3 VNG Manifest

De gemeente Hengelo is door de VNG benadert om het manifest *Iedereen doet mee* te ondertekenen. Het gaat om het mee doen met de beweging naar een steeds inclusiever Nederland.

Met de ratificatie door Nederland (in 2016) moeten (ook) gemeenten actief uitvoering geven aan het VN-Verdrag Handicap. We zien dat steeds meer dat gemeenten dat ook echt doen (bijvoorbeeld door mensen met een beperking te betrekken bij beleidsontwikkeling). Dat blijkt uit coalitieakkoorden, het aantal gemeenten dat de VNG actief benadert voor informatie, en uit de quickscan 2018. Deze beweging naar een steeds inclusiever Nederland wil de VNG zichtbaar maken middels het manifest *Iedereen doet mee!*

Met het ondertekenen van dit manifest dragen we openlijk uit dat we werk maken van het VN manifest.

Met het ondertekenen staan we voor:

- Wij de uitspraak 'Niets over ons, zonder ons' (VNG) heel serieus nemen. Dus alles wat we zeggen, bedenken en doen, doen we samen met de mensen met een beperking.
- Iedereen gelijkwaardig is. Dat betekent niet dat iedereen gelijk is. Wij waarderen de verschillen tussen mensen.
- Mensen keuzes hebben. Als we zeggen 'Iedereen doet mee' betekent dit, dat iedereen mee doet voor zover hij dat kan en wil. Juist omdat we rekening houden met de verschillen tussen mensen.

Als laatste zien door het manifest te ondertekenen nog meer gemeenten via deze manier dat het kan: werken aan een inclusieve gemeente waarin iedereen mee kan doen.

Als gemeente Hengelo hebben we uitgesproken het manifest te willen ondertekenen nadat het actieplan is voorgelegd aan de gemeenteraad en deze hiermee heeft ingestemd.

Bijlage : 1

Bijlage

Er zijn geen concrete cijfers van het totaal aan mensen welke op een of andere wijze gebruik maken van maatregelen m.b.t. toegankelijkheid. In onderstaande tabel zijn de gegevens van verschillende organisaties samengevoegd. Het valt niet uit te sluiten dat in de afzonderlijke groepen personen dubbel worden geteld (iemand is bij voorbeeld en blind en heeft een licht verstandelijke beperking). De totaalsom is daarom naar beneden toe bijgesteld.

Er is geen reden om aan te nemen dat het landelijke getal ver afwijkt voor de gemeente Hengelo.

Bijlage

Aantal Nederlanders met een beperking

Doelgroep	aantal Nederlanders	Bron
Blinden	76.000	SCP , 2012
Slechtzienden	222.000	SCP , 2012
Kleurenblinden	750.000	CBS en Accessibility.nl
Doven en slechthorenden	1.500.000	Hoorwijzer.nl
Ernstige motorische beperking	472.000	CBS , 2011
Licht verstandelijke beperking	68.000	SCP , 2009
Dyslectici	850.000	Dyslexieweb
Laaggeletterden ¹	2.500.000	Stichting Lezen en Schrijven
Totaal	~ 4.500.000*	

* Als je deze cijfers bij elkaar optelt, kom je tot een veel groter getal, maar we hanteren een veilige berekening als we uitgaan van **circa 4.500.000 mensen met een beperking**. Dat is ca. **25%** van de samenleving.